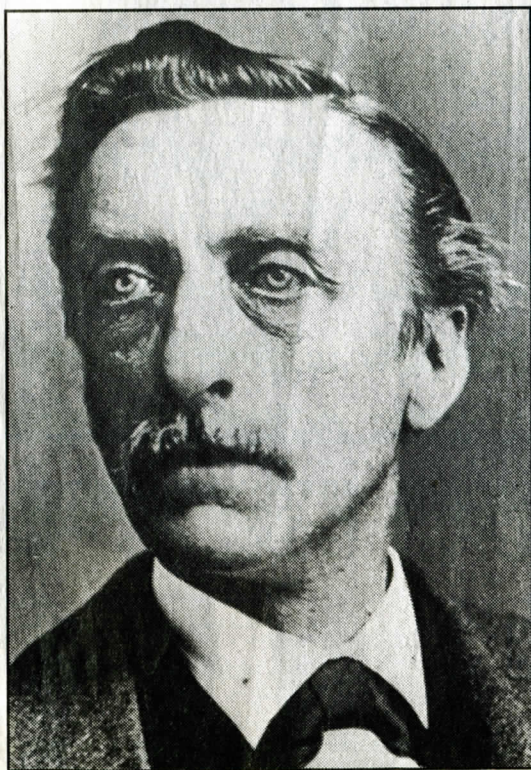

Encyclopedie ligt na ruim 30 jaar eindelijk op de planken

Multatuli was de ideale partner voor Kornelis ter Laan

■ WINSCHOTEN - Kornelis ter Laan, zoon van Slochteren, verzamelde feiten. Hij deed dat met een enorme overgave. De woordenboeken en de werken over de Groninger historie en folklore getuigen ervan. Maar Ter Laan moet die geweldige verzamelwoede vooral gebotvierd hebben op Multatuli en diens denkbeelden. Zijn hele leven lang moet de schepper van de Max Havelaar hem hebben begeleid. Alle uitspraken van en over Multatuli noteerde hij, met de bedoeling tot een Multatuli-encyclopedie te komen. Ter Laan werd ruim negentig jaar oud, maar zag zijn encyclopedie nooit in de winkels liggen. Nu, ruim dertig jaar na zijn dood, ligt het werk er wel. 575 pagina's maken nog eens duidelijk, dat Kornelis ter Laan over een fenomenale werkkraft beschikte.

Door **Marcel Looden**

Multatuli, geboren Eduard Douwes Dekker, overleed in 1887. Kornelis ter Laan was toen een tiener, maar de schrijver bleef hem zoals gezegd altijd bij. Multatuli was immers

◀ Multatuli, zoals hij afgebeeld staat in de encyclopedie van K. ter Laan.

Foto: Illustratie gefotografeerd door Bertijppes

de grote predikant van socialistische opvattingen. Een vrijdenker, die regelmatig het Groninger land bezocht.

En zo begon het verzamelen. Alles werd genoteerd op stukjes papier, enveloppen, kaartjes. Aan het eind van zijn leven had hij maar liefst tienduizend fiches. Een uitgever had hij reeds, maar het kwam er tijdens zijn leven niet meer van.

Het Multatuli Genootschap kreeg die enorme hoeveelheid informatie in handen, sloeg aan het bewerken, vulde waar nodig aan en het resultaat is er nu: een monumentaal werk, waarin de meest uiteenlopende onderwerpen aan bod komen. Want Multatuli had overal een mening over en zette die ook resoluut op papier. Hij was zo een ideale partner voor de verzamelaar Ter Laan. Hoe meer feiten, hoe beter.

Veeg uit de pan

Over Homerus schrijft Multatuli, maar ook over schoolmeester Harm de Raaf uit Mee-den. Veel, zo niet de meeste tijdgenoten krijgen een veeg uit de pan. De Franse schrijver Victor Hugo bijvoorbeeld, toch niet de minste, noemt hij 'den kleinen schreeuwer'. Over Jezus schrijft hij ook. Van de godsdienst moest hij niets hebben, het lijden en de integriteit van Jezus zei hij wel te bewonderen.

Hij zou het liefst een biografie van Jezus zien. 'Waarschijnlijk hadden we dan een *mens* leren kennen'.

Multatuli kwam regelmatig in Oost-Groningen, was daar ook populair. En zo komen we onder de W ook Winschoten tegen. Zijn gastheren in Sodom komen er niet best af. 'zoogenaamde republikeinen' waren het 'die niets anders deden dan vloeken en wynzui-pen'. Multatuli ten voeten uit. Nooit schreef hij neutraal. Zijn opmerkingen wekten altijd bijval of weerzin, doen dat trouwens nog immer.

De doorsnee-encyclopedie is er om informatie in op te zoeken. Het aardige van de Multatuli-encyclopedie is dat het ook als leesboek ter hand kan worden genomen. Zeker door diegenen met belangstelling voor de negentiende eeuw. Het werk toont hoe in die tijd over de meest uiteenlopende kwesties werd gedacht. Kornelis ter Laan had die belangstelling ook. Anders had hij tientallen jaren lang niet Multatuli met zich megedragen. Qua werkkraft was hij zelf trouwens een negentiende eeuwer. Dat toont de encyclopedie nog eens overduidelijk.

K. ter Laan's Multatuli-encyclopedie. Multatuli Genootschap onder redactie van Chantal Keijsper. Den Haag, Sdu Uitgeverij Koninginnegracht.

GA 19-8-95